

SINIR TİCARETİ UYGULAMASI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ*

Mehmet ÖZÇİLOĞLU
M. Murat SAKAR

SINIR TİCARETİ GENEL DURUM

Sınırdaki yaşayan insanların yaşamlarını kolaylaştırmak, maddi gelirlerine katkı sağlayarak refahı yükseltmek, bölge ticaretini canlandırmak, sınır illerinin karşılıklı olarak ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile Sınır Ticareti uygulamaya konulmuştur.

Sınır Ticareti bürokratik işlemlerden arındırılmış, ihracat ve ithalat işlemlerine göre kaideleri basitleştirilmiş, uygulaması ve yapılması kolay bir ticaret dalı olarak sınır illerinde her zaman gündeminde olmuştur.

Kaidelerinin her kesin yapabileceği kadar basit işlemlere tabi olması ve kapsamı içerisinde olan mallara gümrük muafiyeti veya düşük gümrük vergisi avantajı tanınması, Sınır Ticaretini ihracat veya ithalata göre daha cazip hale getirmiştir.

Sınır Ticareti uygulaması yukarıda belirtilen esas amaç içerisinde komşu ülkeden mal almayı ve komşu ülkeye mal satmayı hedeflemiştir. Yani sınır ticareti kapsamında ihracat ve sınır ticareti kapsamında ithalat beraberinde düşünülmüştür. Ancak sınır ticareti uygulamasını Suriye'ye karşı tek taraflı uyguladığımızdan bu hiçbir zaman gerçekleşmemiştir. Zira komşumuz Suriye'nin sınır ticareti ile ilgili almış olduğu bir karar mevcut değildir. Hatta sınır ticareti diye bir uygulaması yoktur diyebiliriz. Böyle olunca geçmiş yıllarda sınır ticareti

* 4-5-6 Kasım 2010 tarihinde Kilis 7 Aralık Üniversitesinde Yapılan 1.Uluslararası Sınır Ticareti Kongresinde Sunumu Yapılan Rapor

Suriye' den Ülkemize doğru tek taraflı işlemeye başlamıştır. Komşu ülke Suriye ile bir anlaşmaya dayandırılmayan sınır ticaretinin sadece İthalat ayağı gerçekleşmiştir.

SINIR TİCARETİNİN YASAL DAYANAKLARI

Ülkemiz açısından bakıldığında Sınır Ticareti' nin yasal dayanakları olarak;

a) 16.05.2009 tarih ve 27230 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin 2008/14451 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

b) 16.06.2010 tarih ve 27260 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Sınır Ticaretinin Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (İhracat:2009/7)

c) 16.06.2009 tarihinde yürürlüğe giren T.C. Kilis Valiliği Sınır Ticareti Uygulama Yönetmeliği

d) Her yıl Ocak ayının ilk beş iş günü sonuna kadar Dış Ticaret Müsteşarlığınca yetkili Sınır İli Valiliklerine bildirilen İthalat Kotaları ve/veya İthalat Değer Limitleri

Sınır Ticareti uygulamasına esas teşkil etmektedir.

2008/14451 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına göre Sınır Ticaretini iki aşamada değerlendirmek gerekiyor.

a) Sınır Ticareti Yapmaya Yetkili İller

b) Sınır Ticaret Merkezi Kurulan İller (STM)

SINIR TİCARETİ YAPMAYA YETKİLİ İLLER

Bakanlar Kurulu Kararına göre 12 ilde 13 gümrük kapısından 5 komşu ülke ile sınır ticareti yapılmaktadır. Bu iller, gümrük kapıları ve ülkeler aşağıda tabloda gösterilmiştir. Görüldüğü gibi sınır ticaretine yetkili olan illerin tamamı Doğu ve Güneydoğu Bölgesi illeridir.

Yeni düzenleme ile daha önceki yıllarda Ülkemiz ile Bulgaristan arasında yapılan Sınır Ticareti ve Yunanistan ile yapılan Kıyı Ticareti uygulamasına son verilmiştir.

YETKİLİ SINIR İLİ	YETKİLİ GÜMRÜK KAPISI	ÜLKE
Artvin	Sarp	Gürcistan
Ardahan	Türközü	Gürcistan
Iğdır	Dilucu	Nahçıvan
Iğdır	Gürbulak	İran
Ağrı	Gürbulak	İran
Van	Kapıköy	İran
Hakkari	Esendere	İran
Şırnak	Habur	İran
Mardin	Nusaybin	Suriye
Şanlıurfa	Akçakale	Suriye
Gaziantep	Karkamış	Suriye
KİLİS	ÖNCÜPİNAR	SURİYE
Hatay	Cilvegözü	Suriye

SINIR TİCARET MERKEZLERİ (STM)

Bakanlar Kurulu Kararına göre 4 ilde 4 gümrük hattı üzerinde 2 komşu ülke ile sınır ticareti yapılmak üzere 4 adet **Sınır Ticaret Merkezi** kurulmuştur. Bu iller, gümrük kapıları ve ülkeler aşağıda tabloda gösterilmiştir.

İLİ	SINIR TİCARET MERKEZİ	ÜLKE
Ağrı	Sarısu	İran
Hakkari	Esendere	İran
Van	Kapıköy	İran
Iğdır	Dilucu	Nahçıvan

Çok çaba gösterilmesine rağmen Kilis Öncüpinar Gümrük Kapısında Sınır Ticaret Merkezi kurulması mümkün olmamıştır. Bu kapsam içerisinde Valiliğimiz Öncüpinar Gümrük Sahasında boş bulunan ve etrafı tel örgülerle çevrili 200.000.M2 alanı Sınır Ticaret Merkezi

alanı olarak Dış Ticaret Müsteşarlığına teklif etmiş, plan ve projeleri hazırlanmıştır. Kurulan komisyonlarca yol haritası geliştirilmiş ve bir kısım mesafe kat edilmiştir. O günkü mevzuata göre işletici Anonim Şirket ana sözleşmesi hazırlanmış, pay dağılımı yapılmış ve ortağımız olacak 2 İhracatçı Birliğinin tespit edilmesi için Müsteşarlığa müracaatta bulunulmuştur. Ancak Müsteşarlık, ortağımız olacak İhracatçı Birliklerini tespit etmediğinden o gün için Sınır Ticaret Merkezine işlerlik kazandırılmamıştır ve olay askıda tutularak bu günlere gelinmiştir.

2008/14451 sayılı Bakanlar Kurulu taslak çalışmalarında Sınır Ticaret Merkezi kurulacak iller arasında yine **Kilis-Öncüpınar-Suriye** zikredilmesine rağmen Suriye sınırındaki diğer illerin de ısrarla Sınır Ticaret Merkezi istemelerin ve Suriye sınırında hiçbir ilde Sınır Ticaret Merkezi kurulmamasından dolayı Kilis de taslaktan çıkartıldığı görüşü toplumda kabul görmektedir.

Ancak Suriye sınırında hiçbir gümrük hattında Sınır Ticaret Merkezi kurulmamasındaki asıl sebebin Suriye ile Ülkemiz arasında **Serbest Ticaret Anlaşması'** nin imzalanması ve yürürlüğe girmesi olduğu kanaatindeyiz. Zira bu anlaşma ile Ülkemiz Suriye menşeli sanayi ürünlerine tek taraflı olarak gümrük vergilerini sıfırlamış, zirai ürünlerde ise gümrük vergilerini düşürmüştür. Böyle olunca Suriye ile imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması, bilhassa sanayi ürünleri için Sınır Ticareti ve Sınır Ticaret Merkezlerinin tanımı olduğu avantajların cazibesini ortadan kaldırmıştır.

Gelinen noktada yukarıda tabloda yazılı bulunan Sınır Ticaret Merkezlerine ilave olarak yeni Sınır Ticaret Merkezlerinin kurulması için öncelikle ilgili valiliklerin talepte bulunması gerekmektedir. İlgili valiliğin talebine istinaden Dış Ticaret Müsteşarlığının koordinasyonunda;

- a) Milli Savunma Bakanlığı
- b) İçişleri Bakanlığı
- c) Maliye Bakanlığı
- d) Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı

e)Gümrük Müsteşarlığı

Temsilcilerinden oluşan bir Komisyonun oy birliği ile yapacağı teklif üzerine Dış Ticaret Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın onayı ile Sınır Ticaret Merkezi kurulabilir.

Kurulması zor gibi görünse de mutlaka gerçekleştirilmelidir. Çünkü kurulacak Sınır Ticaret Merkezi Kilis' in ticaret yapısını yeniden şekillendirebilir ve Kilis için bir çıkış noktası olabilir. Sınır Ticaret Merkezi' nin Kilis'in ticaretini canlandırarak, ekonomik durumunu düzeltecek, Ona bir ivme kazandıracak ve en önemlisi halkın refah düzeyini arttıracak etkilere sahip olduğu göz ardı edilmemelidir.

Halen Suriye sınırında Kilis'ten başka Gaziantep,Şanlıurfa, Hatay ve Mardin İlleri Sınır Ticareti merkezi kurulması için çalışmaktadır. Bu konuda Öncüpınar Gümrük Kapısının alan olarak büyüklüğü ve Suriye' nin sanayi ve ticaret merkezi Halep' e yakınlığı nedeni ile Kilis daha avantajlı görünmektedir. Bunun iyi kullanılması gerekmektedir.

SINIR TİCARETİ BELGESİ VE SINIR TİCARETİ YAPABİLECEKLER

Sınır Ticareti belgesi talebi Vali veya ilgili Vali Yardımcısı başkanlığında İl Jandarma Komutanlığı veya İl Emniyet Müdürlüğü temsilcisi, Defterdar, Gümrük Müdürü, Sanayi ve Ticaret İl Müdürü, Tarım İl Müdürü, İl Ticaret ve Sanayi Odası ile Esnaf ve Sanatkârlar Odalar Birliği temsilcilerinden oluşan İl Değerlendirme Komisyonu sekreteriyasına yapılır. İl Değerlendirme Kurulunca uygun görülenlere ilgili Valilik tarafından bir yıl geçerli Sınır Ticareti Belgesi verilir.

Karar kapsamındaki illerde en az iki yıldır yerleşik olarak faaliyette bulunan basit veya gerçek usulde vergiye tabi gerçek kişiler ile karar kapsamındaki illerde en az iki yıldır yerleşik olarak faaliyette bulunan Türk Ticaret Kanununa göre kurulmuş tüzel kişi tacir ve esnaflardan

Sınır Ticareti Belgesi almış olanlar Sınır Ticareti yapabilirler.

Karar kapsamındaki illerde en az iki yıldır yerleşik olarak faaliyette bulunan gerçek ve tüzel kişilere Sınır Ticareti Belgesi verilmesi ve bunlara sınır ticareti yapma hakkı tanınması sınır ticareti yapacaklardan doğacak bazı spekülasyonları önlemek açısından önemlidir. Yani başka bir deyişle bölge dışından gelebilecek gerçek kişi ve şirketlerin sınır ticareti vurgunculuğunu önlemek amacı taşıdığından olumlu bir karardır. Bu kararla, bölgede gerçekten faaliyet gösteren gerçek ve tüzel kişilerin Sınır ticaretinde etkin olması, sınır ticaretinin onların vasıtasıyla yapılması amaçlanmıştır. Sınır ticaretinin bölge ekonomisine ancak böyle bir uygulama halinde katkısının olacağı da bir gerçektir.

İTHALAT UYGUNLUK BELGESİ

Sınır Ticareti Belgesi sahibi gerçek ve tüzel kişi firmalar tarafından Sınır Ticareti kapsamında İl İthalat Kotası Listesinde yazılı bulunan ürünlerden ithal edilmek istenen ürün için İthalat Uygunluk Belgesi talepleri ilgili ürünün cinsi, birim ve toplam değeri ile miktarı ve menşei belirtilerek İl Değerlendirme Komisyonu sekretaryasına yapılır. İl Değerlendirme Komisyonunca uygun görülenlere İthalat Uygunluk Belgesi düzenlenir.

İthalat Uygunluk Belgelerinin birinci nüshası sekretaryada muhafaza edilmek üzere, ikinci nüshası ilgili gümrük idaresine gönderilmek üzere, üçüncü nüshası ise ilgili gümrük kapısında yapılacak işlemlerde ibraz edilmek üzere ilgili esnaf ve tacire verilmek amacıyla üç nüsha düzenlenir. İthalat uygunluk belgelerinin süresi düzenlendiği tarihten itibaren 45 gündür. Tarım ürünleri ithalatında hasat dönemi dikkate alınarak bu belge daha kısa süreler için düzenlenebilir.

İTHALAT KOTALARI VE İTHALAT DEĞER LİMİTLERİ

İl Değerlendirme Komisyonu tarafından hazırlanarak Ekim ayı sonuna kadar yetkili Valilikler tarafından Dış Ticaret Müsteşarlığına bildirilen Yıllık Ürün Talep Listesinin Dış Ticaret Müsteşarlığı koordinasyonunda Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı ile değerlendirilmesi neticesinde **İthalat Kotası** tespit edilir. Bu kotalarda Sınır Ticareti kapsamında İthal edilecek ürünün ismi, 12 haneli Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu, Birimi ve Miktarı belirtilir.

Ancak her yıl İl Değerlendirme Komisyonunca tespit edilerek il ihtiyacı kapsamında hazırlanan ve Valilik tarafından Dış Ticaret Müsteşarlığına (İhracat Genel Müdürlüğü) bildirilen Yıllık Ürün Talep Listeleri Müsteşarlık tarafından önemli ölçüde makaslanmaktadır. Böyle olunca hem ürün sayısı, hem de ürünün miktarı azaldığından sınır ticareti yapılamaz hale gelmektedir. Hâlbuki Valilikler tarafından Müsteşarlığa gönderilen Yıllık Ürün Talep Listeleri detaylı bir araştırmadan ve değerlendirmeden sonra İl ihtiyaçlarına göre hazırlanmaktadır. Sınır Ticaretinin gerçek anlamda uygulanabilmesi açısından bu listelerin mutlaka dikkate alınması büyük önem taşımaktadır.

Listeler kısıtlanarak ürün sayısı ve miktarları azaltıldıkça sınır ticareti uygulanamaz hale gelmektedir. Örneğin: 1999 yılından beri Kilis'ten hiçbir firma sınır ticareti belgesi almamış, sınır ticareti uygunluk belgesi talebinde bulunmamış ve sınır ticareti kapsamında ithalat veya ihracat yapmamıştır. Kilis gibi aşırı derecede ilgi duyulan ve ümit beslenen sınır ticaretinde hiçbir işlemin olmaması uygulamada büyük aksaklıklar olduğunu açıkça göstermektedir.

Sorunun temel kaynağını İthalat Kotasını oluşturan sınır ticareti kapsamında ithal edilebilecek ürün sayısının ve miktarlarının çok az, ya da İthalat Değer

Limitlerinin düşük miktarlarda tespit edilmesi oluşturmaktadır.

Sınır ticareti uygulamasında bütün yetkilerin Ankara'da toplanması İl idarelerinin hareketini kısıtlamaktadır. Mevzuat dâhilinde değerlendirmeleri Valiliklerin yapması şartıyla listelerin hazırlanması, ürün miktarlarının tespiti ve piyasa şartlarına ve ekonomik gelişmelere göre listeler üzerinde değişiklikler veya listelere yeni ürünlerin ilavesi gibi bir kısım yetkiler Valiliklere devredilebilir.

İthalat değer limitlerinin tespitinde ise büyük illere avantaj sağlayan bir adaletsizlik söz konusudur. Sınır Ticaretinin Uygulanmasına İlişkin (İhracat:2009/7) sayılı tebliğin 10.Maddesi 7.Paragrafında “İthalat Değer Limiti kapsamında ilgili sınır illerine yapılacak tahsisatlarda, ilgili sınır illerinin nüfusu ve sınır ticareti kapsamında ilgili komşu ülke ile son üç yıl içerisinde gerçekleştirilen toplam ithalat ve ihracat değerleri göz önünde bulundurulur.” denilmektedir.

Suriye sınırında sınır ticareti yapabilecek iller incelendiğinde Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Mardin ve Kilis olduğu görülmektedir. Bu iller arasında nüfusu, ihracatı ve ithalatı çok olan illere daha çok, az olan illere daha az İthalat Kotaları verilecektir. Suriye sınırında sınır ticareti kapsamında olan illerin nüfus ve ihracat miktarları aşağıda verilmiştir.

SURİYE İLE SINIR TİCARETİ KAPSAMINDA OLAN İLLERİN NUFUS KARŞILAŞTIRMASI

İLİ	NÜFUSU
GAZİANTEP	1.653.670
ŞANLIURFA	1613.737
HATAY	1.448.418
MARDİN	737.852
KİLİS	122.104

SURİYE'YE YAPILAN İHRACAT

İL	2007	2008	2009
GAZİANTEP	72.741.768	138.720.961	121.544.634
HATAY	54.014.334	85.908.350	104.710.486
ŞANLIURFA	8.709.594	32.918.931	57.558.800
KİLİS	4.691.088	3.690.135	6.511.946
MARDİN	4.164.135	3.768.581	4.377.600

Bölge illerinin nüfus ve ihracat rakamları karşılaştırıldığında aralarında büyük fark olduğu görülmektedir. Bu durum sınır ticareti ithalat kotalarının dağıtımında da büyük farklılıklar olacağını göstermektedir.

Sınır ticareti ile, sınır ilerine ekonomik ve ticari canlılık kazandırılması, bölgeler arası dengesizliklerin ortadan kaldırılması ve söz konusu bölgelerin Ülke geneline entegrasyonunun sağlanması amaçlandığı düşünülürse kota dağıtım yönteminin bu amaca hizmet etmediği söylenebilir. Sınır ticareti kapsamında getirilen ürünlerin kapsam içerisindeki illerde dolaşımı serbest olmasından dolayı bu ürünlerin bölgeye hitap ettiği bir gerçektir.

Dolayısıyla sınır ticareti ithalat kotalarının dağıtımında illerin nüfusu, dış ticareti, büyüklük-küçüklük durumu etkili olmamalıdır. Küçük illerin de sınır ticareti vasıtasıyla ekonomilerini geliştirmesi, sınır ticareti kapsamında ithal ettikleri ürünleri kapsam içerisindeki diğer illere satış yaparak ekonomilerini güçlendirmeleri sağlanmalıdır. İller arası dengesizliklerin azaltılması ve Sınır Ticaretinin imkânlarının ayrımcılık yapılmadan her ile eşit sunulması amacıyla Sınır Ticareti İthalat Kotaları veya İthalat Değer Limitlerinin kapsam içerisindeki illere eşit olarak dağıtılmalıdır.

Türkiye'nin yaşam standartlarının düşük ve işsizliğin ciddi boyutlarda olduğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu coğrafi bölgelerinde ekonomik, sınai ve ticari gelişmenin hızlandırılmasını ve sınır ticareti uygulamasından beklenen amaca ulaşılmasını teminen

sınır ticareti kapsamında ithalat kotalarının ayrımcılık yapılmadan uygulanması önemlidir.

2010 YILI KİLİS İLİ İTHALAT KOTALARININ İNCELENMESİ

S.N O	ÜRÜN	G.T.İ.P	BİRİM	MİKTAR	DÖNEMİ
1	Arpa	1003.00.90.00.19	TON	1.000	
2	Ayçiçeği Çekirdeği(Çerezlik)	12.06.00.9	TON	310	
3	Buğday(Ekmeklik)	1001.90.99.00.11	TON	2.000	
4	Kahve	0901.11.00	TON	3	
5	Karabiber	0904.12.00.00.00	TON	1	
6	Karpuz Çekirdeği(Çerezlik)	1209.99.99.90.12	TON	3	
7	Kebere	0709.90.40.00.00	TON	10	
8	Kimyon	0909.30.00.00.11	TON	1	
9	Kırmızı Biber	0904.20.90.00.11	TON	50	
10	Nohut	0713.20.00.00.19	TON	200	15 Ekim 01 Temmuz
11	Pirinç	1006.30.94 1006.30.48	TON	200	
12	Prina(ZeytinKüspesi)	2306.90.11 2306.90.19	TON	300	
13	Sarımsak	0703.20.00.00.12	TON	5	
14	Soğan (Kuru)	0703.10.19.00.11	TON	50	
15	Susam (Kabuklu)	1207.40.90.00.11	TON	1.000	

Tablonun incelenmesinden görüleceği üzere verilen kotalara göre Sınır Ticareti yapılması mümkün görülmemektedir.

Örneğin: Kahve 3 Ton, Karabiber 1 Ton, Karpuz Çekirdeği 3 Ton, Kimyon 1 Ton, Sarımsak 5 Ton, Kebere

10 Ton, Soğan 50 Ton, Kırmızıbiber 50 Ton gibi çok düşük tonajlarda kota verilmiştir.

Sınır Ticaretinin Uygulanmasına İlişkin (İhracat:2009/7) Tebliğin 10.Maddesi 10.Bendinde “**İl değerlendirme Kurulunca İthalat Kotası veya ithalat Değer Limiti kapsamında yapılacak tahsislerde mümkün olduğu kadar çok sayıda esnaf ve tacirin faydalanması esas alınmasına**” dair hüküm bulunduğu bilinmektedir. Buna göre 1 ton, 3 ton, hatta 50 ton gibi kotası bulunan bir ürünün ithal müsaadesi için müracaat eden esnaf ve tacirlere paylaştırılmasında epeyce zorluklar yaşanacaktır.

Söz konusu ürüne ayrılan kotanın tamamının müracaat eden bir veya birkaç kişiye paylaştırılması söz konusu değildir. Aynı ürünün kotasından mümkün olduğu kadar çok sayıda esnaf ve tacirin faydalanması düşüncesiyle bir sistematiğe göre dağıtılması gerekmektedir. Bu durumda 1 veya 2 Ton kotası bulunan ürün için verilebilecek müsaade 50-100 Kg. dir. İthal kotası 10 veya 20 Ton olan bir ürün için 1 ton olabilir.

Sınır ticareti yapacak esnaf veya tacirin komşu ülkeye gitmesi-gelmesi, yeme-içme, konaklama, tercüman vb. masrafları hariç Sadece bir ithalat beyannamesi açmanın yaklaşık 600 Dolar masraf gerektirdiği belirtilirse bu kotalarla sınır ticareti yapılamayacağı açıkça görülebilir.

Tabloda verilen ürünler içerisinde dikkat çeken diğer bir önemli konu ise ithalat kotası verilen ürünlerin tamamının **Tarım Ürünleri**'nden oluşmasıdır. 2010 yılı için tespit edilen ürünler içerisinde Sanayi ürünü bulunmamaktadır. Yani sanayi ürünleri Sınır Ticaretinin kapsamının dışında tutulmuştur. Suriye ile uygulamakta olduğumuz Serbest Ticaret Anlaşması ve bu anlaşmanın yürürlükte bulunan hükümleri sanayi ürünlerinin sınır ticareti kapsamı dışında tutulmasının sebebi olarak görülebilir.

2010 yılı için tespit edilen değerler için şöyle bir özetleme yapılabilir:

İthalat Kotalarının tamamı tarım ürünlerinden oluşmuştur. Sanayi ürünleri için ithalat kotası tespit edilmemiştir. Tarım ürünleri için tespit edilen kotalar ise çok az ve düşük miktarlarda olduğundan Sınır Ticareti kapsamında hiçbir müracaat olmamış ve hiçbir ürünün ithalatı gerçekleşmemiştir. Ayrıca ithalat kotalarında birim ve miktar belirtildiğinden dolayı 2010 yılı için İthalat Değer Limiti tespit edilmemiştir.

2009 YILI KİLİS İLİ İTHALAT KOTALARININ İNCELENMESİ

İthalat kotaları ve İthalat Değer Limitlerini 2009 yılı kapsamında incelediğimizde hem sanayi ürünleri için, hem de tarım ürünleri için **İthalat Kotası** ve ayrıca **İthalat Değer Limiti** tespitinin yapıldığı görülmektedir.

2009 YILI KİLİSİLİ SANAYİ ÜRÜNLERİ İTHALAT KOTASI

S.NO	ÜRÜN	G.T.İ.P
1	Fırça (plastik)	9603
2	Hasır	4601.91.90
3	Kablo (Elektrik)	8544
4	Odun (Yakmaya Mahsus)	4401/ 4403/ 4407
5	Paspas (Plastik)	9603
6	Sihhi Tesisat	3917
7	Süpürge (Plastik)	9603
8	Yer Silgisi (Plastik)	9603.90.91.90

2009 YILI KİLİS İLİ İTHALAT KOTASI-İTHALAT DEĞER LİMİTİ

SÜRIYE	SANAYİ (1000 \$)	TARIM (1000 \$)
Kilis	1.050	450

2009 YILI KİLİS İLİ TARIM ÜRÜNLERİ İTHALAT KOTASI

S.NO	ÜRÜN	G.T.İ.P	DÖNEMİ
1	Arpa	1003.00.90.00.19	
2	Ayçiek Çekirdeği(Çerezlik)	1206.00.99.00.11	
3	Buğday (Ekmeklik)	1001.90.99.00.11	
4	Domates	0702.00.00.00.00	
5	Kahve	0901.11.00	
6	Kanolayağı	1516.20.95.00.11	
7	Karabiber	0904.12.00.00.00	
8	Karpuz Çekirdeği(Çerezlik)	1209.99.99.90.12	
9	Kebere	0709.90.40.00.00	
10	Mercimek (Yeşil)	0713.40.00.00.12	15 Ekim-1 Mayıs
11	Nişasta	1108.11	
12	Nohut (Garbanzos)	0713.20	15 Ekim-1 Temmuz
13	Pamukyağı	1512.21.10.00.00	
14	Pirinç	1006.30.94 1006.3048	
15	Sitrik Asit (Limon Tuzu)	2918.14	
16	Soğan (Taze)	0703.10.19.00.12	
17	Soğan (Kuru)	0703.10.19.00.11	

2009 yılı için verilen Sanayi Ürünleri İthalat Kotası Listesinde Sınır Ticaretine konu olan 8 çeşit sanayi ürünü bulunmaktadır. Bunun 4'ü 9603 pozisyona ait plastik ürünleridir. Geriye kalan 4 ürün ise Hasır, Elektrik Kablosu, Yakmaya Mahsus Odun ve Sıhhi Tesisat malzemesinden oluşmaktadır. Tarım Ürünleri İthalat Kotası Listesinde ise 17 çeşit ürün bulunmaktadır.

2009 yılı ithalat kotası listelerinde ithaline müsaade edilecek miktar belirtilmemiştir. Ancak bunun yerine hem sanayi ürünleri ithalatı için, hem de tarım ürünleri ithalatı için **İthalat Değer Limiti** belirtilmiştir.

Buna göre;
2009 yılı için tespit edilen Sanayi Ürünü İthalat
Değer Limiti 1.050.000. \$

2009 yılı için tespit edilen Tarım Ürünleri İthalat Değer Limiti 450.000. \$. dır.

2008/14451 sayılı Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine ilişkin Bakanlar Kurulu Kararının 7.Maddesi 5.Bendinde her bir ürün için düzenlenebilecek İthalat Uygunluk Belgelerinin bir yıllık toplam değerinin, il bazında tarım ve sanayi sektörü için belirlenen yıllık ithal değer limitinin % 5' ini aşamayacağı belirtilmiştir.

Ancak Sınır Ticaretinin Uygulanmasına ilişkin (İhracat:2009/7) sayılı Tebliğin 10.Maddesi 11.paragrafında ise "İthalat Değer Limiti uygulaması kapsamında, İl Değerlendirme Komisyonu tarafından yıl içinde her bir ürün için düzenlenmesi uygun görülen İthalat Uygunluk Belgelerinin toplam değeri, ilgili sınır iline tarım ve sanayi ürünleri için tahsis edilen yıllık ithalat değer limitinin % 2' sini aşamaz. Bu oran, Dış Ticaret Müsteşarlığı(İhracat Genel Müdürlüğü) tarafından, ilgili kurum ve kuruluşların olumlu görüşlerinin alınması suretiyle, % 5'e kadar yükseltilebilir" hükmüne amirdir.

Bu veriler ışığında 2009 Yılı için Sanayi veya Tarım Ürünleri İthalat Kotası Listesinde yazılı bir ürün için bir yıl içerisinde düzenlenebilecek azami uygunluk belgesi toplamı: Herhangi bir Sanayi Ürünü, örneğin Hasır için $1.050.000 \times \%2 = 21.000. \$$

Herhangi bir Tarım Ürünü, örneğin Arpa için $450.000 \times \%2 = 9.000. \$$ dır.

Bu rakamlar Kilis ilinin bir yıl içinde örnekte verilen Hasır veya Arpa için düzenleyebileceği İthalat Uygunluk Belgelerinin toplam değeridir. İl İthalat Kotası veya İl İthalat değer Limiti' nin esnaf ve tacire dağıtılmasında mümkün olduğunca çok sayıda esnaf ve tacirin yararlanabilmesi esas alınması gerektiğinden örnekte belirtilen miktarların birçok kişiye paylaşılması gerekmektedir.

Örneğin arpa için belirlenen azami ithalat değer limitini 10 kişiye paylaşılması halinde bir kişiye

verilebilecek azami Uygunluk Belgesi miktarı 900\$. dir. Dar kapsamlı kota listesi ve çok küçük miktarlara verilebilecek Uygunluk Belgeleri ile Sınır Ticaretinin yapılması mümkün görülmemektedir.

Dolayısıyla 2009 yılında Kilis ilinden hiçbir esnaf ve tacirin Sınır Ticareti kapsamında ithalat yapmadığı görülmüştür. Gerek 2009 ve gerekse 2010 yıllarında Kilis'ten hiçbir firmanın Sınır Ticareti kapsamında ithalat veya ihracat yapmadığı ya da Sınır Ticareti Belgesi almak için dahi bir müracaatının bulunmadığı dikkate alınırsa uygulamada yanlışların ve eksikliklerin olduğu kolayca söylenebilir.

Aslında Sınır Ticareti Kilis'te esnaf ve tacirin en çok ilgisini çeken ve yoğun ilgi gösterdiği bir ticaret dalıdır. Bölge halkı da sınır ticareti uygulamasından çok şey beklemektedir. Az yatırımla çok kişiye iş imkânı yaratılabilecek bir alan olarak görülen Sınır Ticareti uygulaması kimilerine göre bacasız fabrika, kimilerine göre Kilis'in ticaretinin canlanmasında motor görevi üstlenecek bir konjektör, kimilerine göre ise iş, aş ve ekmek kapısı olarak ifade edilmektedir. Esaslı bir kaide üzerine oturtulmuş ve gerçek anlamda uygulanabilir bir Sınır Ticareti için bu ifadelerin hepsinin doğru olduğu söylenebilir. Bunun yanında uygulanabilir bir sınır ticareti komşu ülkeler arasında ticaretin gelişmesini, iyi komşuluk ve dostluk bağlarının güçlenmesini sağlayarak bölge barışına da katkıda bulunabilir.

Uygulandığı illerin, bölgenin ve Ülkenin ekonomisine olumlu katkı yaparak gelir düzeyinin yükselmesini ve refahın artmasını sağlayacak, "komşularımızla sıfır problem" hedefi kapsamında karşılıklı ilişkileri güçlendirecek imkânları bünyesinde barındıran Sınır Ticareti uygulamasının ciddiye alınması, üzerinde ciddi olarak çalışılması ve uygulanabilir hale getirilmesi gerekmektedir.

Sınır Ticareti uygulamasında esas alınması gereken en önemli nokta her iki Ülkenin de karşılıklı çıkarlarının korunması, kapsam içerisindeki İl ve Bölgelerin **ekonomilerinin güçlendirilmesi** olmalıdır. Bunun için sınır ticaretini tek taraflı uygulama yerine iki Ülke arasında bir anlaşmaya dayandırılması yapılacak ilk iş olarak düşünülmelidir. Böylece sınır ticareti uygulamasında ithalatın yanında ihracatın da yapılabilme imkânı sağlanmalıdır.

SINIR TİCARETİ KAPSAMINDA İTHALAT İÇİN GEREKLİ ŞARTLAR

- Karar kapsamındaki illerde en az iki yıldır yerleşik olarak faaliyette bulunan esnaf ve tacirlerden olmak.
- İlgili Valiliklerden Sınır Ticareti Belgesi almış olmak.
- Hizmet sektöründe faaliyet gösteren esnaf ve tacirlerden olmamak.
- İthalat Uygunluk Belgesi almış olmak.
- İthal edilmek istenen ürünün esnaf veya tacirin ticari faaliyet kapsamında bulunması.
- İthal edilmek istenen ürünün ilgili İlin İthalat Kotası içerisinde bulunması.
- Bir esnaf ve tacirin bir ayda ithal ettiği ürün miktarının 50.000.\$'ı geçmemesi.
- İthal edilmek istenen ürünün sınır ticareti kapsamındaki komşu ülke menşeli olması, üçüncü ülke menşeli olmaması.
- Valilik ve belediyelerce vakıf, dernek, il özel idaresi adına kurulan firmalardan olmamak.

SINIR TİCARETİ KAPSAMINA GİRMEYEN ÜRÜNLER

Sınır ticareti kapsamında ithali ve ihracı yasaklanmış, sınır ticareti kapsamına girmeyen ürünler aşağıda verilmiştir.

- İthal ve ihracı ilgili mevzuatla yasaklanmış olan ürünler,
 - İthal belli kurum ve kuruluşlara bırakılmış maddeler,
 - İthal kota, korunma, damping ve sübvansiyona karşı vergi önlemlerine tabi ürünler,
 - Silah, mühimmat, patlayıcı maddeler, 5201 sayılı kanun kapsamında denetime tabi ürünler,
 - Petrol ve petrol ürünleri,
 - Çay, şeker, fındık, antepfıstığı,
 - Canlı hayvan, et ve et ürünleri,
 - Süt ve süt ürünleri,
 - Dış Ticaret Müsteşarlığınca ithalatının durdurulması istenilen ürünler,
 - Hasat dönemlerinde Tarım ve Köy İşleri Bakanlığınca belirlenen bazı tarım ürünleri,
 - Transit ticaret kapsamında yapılan ticaret,
 - İthal ve ihracı izne tabi ürünler,
- sınır ticaretine konu edilemez.

SINIR TİCARETİNİN AVANTAJLARI

Sınır ticareti yoluyla yapılacak ithalatta tek ve maktu vergi uygulanır.

Tek ve maktu vergi; Gümrük vergisi oranı sıfır, Katma Değer Vergisi ile Özel Tüketim Vergisi oranları tam olarak dikkate alınarak hesaplanır.

Sınır ticareti kapsamında ithal ve ihrac edilen ürünler “Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Rejimi Kararı” na istinaden yapılan ihracat ve ithalat denetimlerinden muafır. Ancak sınır ticareti kapsamında ithal edilen ürünlerin güvenli olmasından ithalatçı sorumludur.

Sınır ticaretinin kaideleri basitleştirilmiş, formalitelerden ve bürokratik işlemlerden arındırılmıştır.

Sınır ticareti komşu ülkeden yapıldığı için ulaşım ve anlaşım kolaylığı mevcuttur.

Normal ithalat-ihracat işlemleri belirli bir tecrübe, birikim ve yeterli sermaye ile yapılmasına rağmen, sınır ticareti her kes tarafından ve küçük bir sermaye ile yapılabilmektedir.

SINIR TİCARETİNİN DEZAVANTAJLARI

Sınır ticaretinin mevcut avantajlarının yanında bazı kısıtlayıcı dezavantajları da bulunmaktadır. Bütün ürünler sınır ticareti kapsamına girmemektedir. Sadece Dış Ticaret Müsteşarlığının belirlemiş olduğu ürünler sınır ticareti kapsamına girmektedir. Bu ürünler ise tahsis olunan kotalarla sınırlandırılmaktadır.

Sınır Ticaret Belgesi alabilmek için ilgili esnaf ve tacirin kapsam içerisindeki sınır illerinde en az iki yıldan beri yerleşik olarak faaliyet göstermesi gerekmektedir.

Hizmet sektöründe faaliyet gösteren esnaf ve tacir adına sınır ticareti belgesi düzenlenmemektedir.

Sınır ticareti yapan firmalar bir ayda azami 50 bin Dolarlık ithalat yapabilmektedir.

Sınır ticaretine konu eşya, sınır ticareti kapsamındaki komşu ülke menşeli olması gerekmektedir. Üçüncü ülke menşeli ürünlerin sınır ticareti kapsamında ithalatına izin verilmemektedir.

Esnaf ve tacirler ticari faaliyeti kapsamına girmeyen ürünleri sınır ticareti kapsamında ithal edemezler.

Sınır ticareti kapsamında ithal edilen ürünler ancak yetkili sınır illerinde yerleşik esnaf ve tacire satılabilir. Ülkemizin her tarafında serbest dolaşımı mümkün değildir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sınır ticareti özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde öne çıkmış özel bir ticaret şeklidir. Sınır ticareti ile malların kolay ve ucuz temin edilmesi, karşılıklı ticaretin ve işbirliğinin geliştirilmesi ile bölgesel iyi komşuluk ve barış ortamı sağlanarak karşılıklı güven oluşturulması mümkündür.

Sınır ticaretinin bölgelerarası gelişmişlik farkını azaltma, istihdam yaratma ve illerin ekonomisine katkı yaparak refah düzeyini yükseltme gibi etkileri olduğu belirlenmiştir.

İthalat ve İhracat rejimine göre şartları ve kaideleri daha basit, bürokratik işlemleri azaltılmış, az sermaye ile yapılabilen bir ticaret dalı olan sınır ticareti bu özellikleri ile girişimcilik bilincinin oluşmasına önemli katkı yaptığı kabul edilmektedir.

Sınır Ticaretini, uluslararası ticaret yapmak isteyenler için adeta bir eğitim yeri, bir ticaret okulu gibi görmek gerekir. Sınır Ticaretini yaparak işi öğrenen birçok işadaminin bugün değişik ülkelerle ticaret yaptığı, O ülkelerle ithalat ve ihracat gerçekleştirdiği görülmektedir.

Dünyada en çok gümrüğü olan ülkelerden biri olan Ülkemizin çok sayıda gümrüğün getirdiği yüksek maliyeti, bu kapıların sınır ticareti ile değerlendirmesi halinde önemli katkı dönüştürülmesi mümkündür.

Ülkemizin komşu ülkelerle paylaştığı dil, din, tarih, kültür birliği ve coğrafi yakınlık gibi ortak değerlerin avantajından yararlanarak uygun bir ticaret modeli geliştirmesi gerekmektedir. Bunun için Sınır Ticaret Merkezlerinin bir model olarak yaygınlaştırılması ve sınır ticaretinin bu merkezler üzerinden yapılması uygun olacaktır.

Sınır Ticaret Merkezlerinin bir model olarak işlenmesi ve kendini ispat etmesi halinde, kısa zamanda Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Serbest Ticaret Alanlarından oluşan bir kuşağın oluşması imkânı doğacaktır. Bu ise, kapsam içerisindeki illerin gelir ve refah düzeyini yükselterek bölgesel kalkınmayı gerçekleştirecek ve Ülkemize de katkıda bulunacaktır. Sınır Ticaret Merkezleri oluşturulurken bu hedef Devlet politikası haline getirilmelidir.

Sınır ticaretinin teşvik edilmesi ve desteklenmesinin meydana getireceği olumlu etkiler oldukça kısa bir sürede kendini göstermektedir. Sanayi, hayvancılık ve tarım sektörüne yapılan yatırımların sonuçları beş-on yılda ancak alınabilirken, sınır ticaretinin ekonomik ve sosyal hayata etkilerini birkaç ay içerisinde görmek mümkün olmaktadır.

Sınır ticaretinin en kısa yoldan, sıfır maliyetli yatırım ile:

- İstihdama katkısı,
- Gelir ve refahın yükselmesine katkısı,
- Bölgelerarası gelişmişlik farkının

kapatılması,

- Bölgesel dış ticaret potansiyelini artırma,
- Girişimcilik bilinci oluşturma,

etkilerinin olduğu unutulmamalıdır.

Yıllardır Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin kalkındırılması hükümetlerin en büyük hedefi olmuştur. Ancak, gerek iklim koşullarının olumsuzluğu, gerekse coğrafi yapının zor şartları bölgenin kalkınmasını zorlaştırmıştır. Bölgeye yönelik çeşitli teşvik paketleri açıklanmasına rağmen, bölgenin bu olumsuz şartları ve yıllardır süren güvenlik sorunu özel sektörün bölgeye yatırım yapmasını engellemiştir. Bölgenin temel geçim kaynağı olan hayvancılık da tükenmek üzeredir. İşte böyle bir durumda alternatif bir kalkınma modeli olarak bölgede Sınır Ticaretinin önemi artmaktadır.

Güvenlik, kaçakçılık, iç piyasayı bozduğu gibi gerekçelerle sınır ticaretinin kapsamı 2000 yılından itibaren aşamalı bir biçimde daraltılmıştır. Sınırlar siyasi olarak iki ülkeyi birbirinden ayırmasına rağmen, sınırın iki tarafında yaşayan insanların ekonomik, sosyal, kültürel ilişkileri ve akrabalık bağları devam etmektedir. Dolayısıyla, önemli olan bu ticaretin kontrollü ve resmi yollardan yapılmasına imkân sağlamaktır. Bunun için yapılması gereken, sınır ticaretinin kapsamının daraltılması yerine, var olan sorunları çözerek yeni bir model geliştirilmesidir. Bu endişe ve kayıt dışılığın Sınır Ticaret Merkezleri sayesinde ortadan kalkacağı düşünülmektedir. Sınır ticaretinin bölge insanı için umut, iş, aş kaynağı olduğu unutulmadan Sınır Ticaret Merkezlerinin sınır illerinde bulunan gümrük kapılarına kurularak yaygınlaştırılması önem kazanmaktadır.

Öncelikle sınır ticareti uygulaması komşu ülkeler arasında varılan karşılıklı anlaşmalarla düzenlenmeli ve karşılıklı çıkar ilişkisi korunarak müşterek uygulamaya gidilmelidir. Bu amaçla Ülkemizin komşu ülkelerle yeniden ticaret ve ekonomiyi öne çıkartan görüşmelerin başlatılması ve devamlılığının sağlanması önem kazanmaktadır.

Sınır ticaretinin esas amacının, her iki ülkenin sınır bölgelerinin ihtiyaçlarının ucuz olarak karşılanması yerine, bölge ticaretinin canlandırılarak sınırda yaşayan insanların ekonomik gelirlerinin ve refah düzeylerinin yükseltilmesi olmalıdır.

Sınır ticareti kapsamındaki mallar listesi genişletilmelidir. Bu konuda Ankara’ da toplanan yetkilerin bir kısmı Sınır İli Valiliklerince kullanılabilir.

Sınır ticaretine konu eşyalara ait ithalat kotaları veya İthalat Değer Limitleri arttırılmalıdır. Bilhassa Suriye sınırında bulunan iller arasındaki var olan kalkınmışlık farkının azaltılması amacıyla kapsam içerisinde bulunan illere eşit olarak dağıtılmalıdır. Kotaların yada İthalat Değer

Limitlerinin dağıtımında “aslan payı” uygulaması olmamalıdır.

Sınır illerinde yapılan dış ticaret daha çok Sınır Ticaret Merkezlerinden yapılmalıdır. Şartları ve kaideleri zor olan, yapılması belli bir birikime ve sermayeye dayanan ithalat ve ihracat yerine; Bürokratik işlemleri ve formaliteleri azaltılmış büyük finans kaynaklarına gereksinim duyulmayan, belli vergi indirimi ve avantajlara sahip sınır ticaretinin tercih edilmesine imkân tanınmalıdır. Kolay var iken zor seçilmemelidir.

Sınır Ticaret merkezlerinden ihracat ve ithalat yoluyla getirilen malların kapsam içerisinde bulunan bölge dışına çıkartılması kolaylaştırılmalıdır. Böylece bölgenin ticaretinin canlanması ve ekonomisinin gelişmesi sağlanmalıdır.

Sınır ticareti kapsamında yapılan ithalat-ihracat dengesinin uzun zaman içerisinde sabır ve iyi niyet içerisinde değerlendirilmesi büyük önem arz etmektedir. Kısa dönem rakamları temel alınarak bardağın boş tarafını görmek sınır ticaretinin gelişmesini engelleyebilir. Uzun zaman içerisinde değerlendirilmesi ve bardağın dolu tarafının da görülmesi gerekmektedir. Sınır ticareti arttıkça, Türk mallarının komşu ülkelerde daha iyi tanınması ve yaygınlaşması ve bunun sonucunda Türk mallarına talebin artması ve zaman içerisinde bu durumun normal ihracatı da arttıracığı beklenebilir.

Sınır ticareti sadece dış ticaret işlemlerinde bölgeye tanınmış özel bir ticaret dalı olarak değil, döviz kazandırıcı hizmetlerden biri olarak görülmelidir. Beş yıllık bir dönem için strateji geliştirilmeli ve yıllık 10 milyar dolarlık bir ticaret hacmi hedeflenmelidir. Sivil toplum kuruluşları ve özel sektör ile birlikte geliştirilecek olan Sınır Ticareti stratejisi Devlet politikası haline getirilmelidir.

SON OLARAK BİR ÖNERİ;

Sınır Ticareti kapsamındaki illere Sınır Ticaret Merkezleri kurulsun ve bu yerlerdeki işyerleri Valiliklerce Özel Sektöre kiralsın.

Bu merkezlerden işyerleri kiralayan firmalar sadece Türk menşeli ve komşu ülke menşeli ürünleri sınır ticareti kapsamı içerisindeki ilde sınır ticareti belgesi sahibi esnafa satabilsinler.

Bu esnaflar Sınır Ticaret Merkezlerinden ayda 50 bin Dolarlık mal alabilsin.

Sınır ticareti kapsamındaki ürünlerin yurt içinde dolaşımı serbest olsun ve Sınır ticaret merkezinden mal alan esnaf bu malları il dışına serbestçe satabilsin.

Böyle olunca;

Sınır ticareti kapsamında ithalatın yanında ihracat yapma imkanı doğacaktır.

Sınır Ticaret Merkezindeki işyerleri kapsam içerisindeki esnafa satış yaparken elde ettikleri gelir nedeniyle gelir vergisi ödeyecektir.

Esnaf bu malı il dışına satarak elde ettiği gelir nedeniyle 2. defa gelir vergisi ödeyecektir.

Esnafın malı alan il dışındaki firmalar bunu tüketiciye intikal ettirirken elde edeceği gelir nedeni ile 3. defa gelir vergisi ödeyecektir.

Yani bir mal üç defa vergilendirilmiş olacaktır.

Böylece kendi modelimizi yaratarak, sınır illerinde Sınır Ticareti ile alternatif bir kalkınma modeli oluşturulmalıdır.